

Hebräische Ausgabe des „Israelit“

שנת שבע עשרה נומערא ט

הַיִּסְטוֹרְיָה

מכתב עתי לבני ישראל

יוצא לאור בכל שבוע

מחירו לשנה

באלות חשבו 12 מארק
באוסטריא 7 פלורין א"ו
ברוסיה ופולין 5, 50 ר"כ
בהולנד ובלגיה 1 פונד סטלג
בשאר ארצות 18, 75 פרנק.
ולמחלות או לרכוש סנה בחי או
ברכוש ממחר הקצב להעלה.

מחיר מודעות

20 פסעג בעד כל שורה, ולא
נדפסת אזה פעמים יוכלה להאכל.
הודעה טובה מקובלת בחינם.

החפץ להשיג את הלבנון

ע"י נוסחאנדלוג או ע"י פוסטאמט
ידעוהו מהם נשמו האשכנזי:
HEBR. AUSG. DES ISRAELIT.
ברוססא ידעוהו מהם:
Redaction der hebr. Ausg.
des „Israelit“ in Mainz.
בפולין מהם A. J. Epstein,
Ch. Czernowicz או מהם LODZ
Dzika No. 3 in Warschau.
מהם אשר לא יעלה לראות על
מכתב הלבנון אינו מחר להעלין.
מכתב בלתי חפשי לא יקובל.

להודיע ולבשר ולהורות כל דבר הנדרש לאיש יהודי לדעת באשר הוא יהודי וחבר לחברת האדם

מאת מאיר (דר.) לעהמאנו ע"י יחיאל ברייל יצא

הדרך אמונה בדתתי (חללים ק"ס)

התרמא

מאינץ כ"ז תשרי

No. 9

MAINZ, den 1. October 1880

הקדוש? אלא אמר להם משה הרי אני אומר לכם שלא תתחייבו בנפשותיכם, שאתם חששים ומאטים איש שאתם מקריבים, מי שיבחר מכם יצא ויכולם אויבים עב"ל התנחומא וכן הוא גם לשון המדרש רבת, ולפי דעת הסופר ע"ה נתן סם המות בתוך הקטרת להמיתם מה יה שמיים לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, כאן לפיכך? הלא נהפוך הוא כי לפי דבריו יספר המדרש שמישה בעצמו המיתם ע"י סם המות ולא ה' פעל זאת? ומוכרח שהנוסח הנכון בתנחומא הוא כהמדרש רבה ובנוסח התנחומא שהיה לפני רש"י וסם המות נתן בתוכה, שהוא בעצמה סם המות לכל איש אשר יעשה בה שלא כדת. ומכל זה עצם המחבר את עיניו בחזקת, וגם לא העתיק סוף דברי המדרש מה שמיים לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר בו ה' הוא הקדוש, פן יראה הקורא בעיניו ולבבו יבין את הדבר לאשורו. — אבל שמע נא קורא יקר את באור דברי המדרש הזה, מה רצה המדרש להשמיענו בזה שסם המות היה נתון בקטרת, אחר שאין כוונת המדרש לחללה להשמיענו כדעת המחבר שמישה המיתם ע"י סם המות ולא ה' פעל זאת, איך למה היה נדרש לו להשמיענו כזאת? ומה שאלה היא ששאל המדרש באמרו לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר ה' הוא הקדוש? השאלה הזאת היא פליאה דעת, באיזה לשון אחר יתר מוב היה ראוי לומר לדבר? וכבר אמר משה כלשון הזה בפסוק ראשון ולא נתקשו בו, שאמר זאת אשר יבחר בו יקריב אליו, ולא שאלו על זה שאלתם. וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר ה' יקריב אליו, ורק בפסוק הזה תמהו תמהו? — גם תשובתם תפלא מאד שאמרו: אלא כך אמר להם משה הרני אומר לכם שלא תתחייבו בנפשותיכם אשר יראה כי איננה ענין לשאלתם. —

אבל שאלת המדרש נכונה מאד, כי הנה עתה באשר אמר להם משה זאת עשו קחו לכם מתנות ותנו בהן אש, שע"י הקרבת הקטרת יודיע ה' בפי יבחר, היה למשה לפרש להם איך יהיה משפט הבחירה ע"י הקטרת, איזה אות יהיה או בעת הקרבת הקטרת אשר על ידו יבחרו ויתברר להם בחירת ה', ויסכימו מתחלה לסמוך על אות הזאת, אבל משה לא פירש להם ע"י אות זאת יודיע להם בחירת ה', רק אמר מי שיבחר בו ה' הוא הקדוש, א"כ נט באשר יעשה ה' בעת הקרבת הקטרת ויפן אל מנחת אהרן ואל מנחתם לא יפן, עדיין יערעל ויאמרו שאין בדבר זה אות ומוספת על בחירת ה' שאין חפץ

מאמר ראשי: מורה נבוכי זמן המדע.

דברי הימים: הסקפה כללית על מקרי ימים האחרונים.

מכתבי סופרים: שאלמאק. שאלמאק. שאלמאק. קלמאק. יוסלם.

הודעות.

ירכתי לבנון: מסור „רבי יוסף בן גרשון סמכוה רבי יחיאלמן מלחסיים“.

מורה נבוכי זמן ההדרש

מאת חיים ירמיהו פלענסבערג מבאלבירישאק.

יב

עלילות דברים

(החמשך מנ"ז)

ועתה ראה את הזיוף שעשה להביא ראייה לדעתו מחול כי המופתים שעשה משה היו ע"י תחבולות ובשקר יסודתם, וזה לשונו: כן אמרו במדרש תנחומא פ' קרח על מה שאמר משה לקרח ועדתו זאת עשו קחו לכם מתנות ותנו בהן אש, הרי לכם תשמיש החביב מן הכל, היא הקטרת, חביבה היא לפני הקב"ה מכל הקרבנות וסם המות נתן להם בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש כי עב"ל התנחומא. ראה נא הזיוף או המעל שעשה המחבר בזה, שהעלים עינו מן הנוסח הטוב והיה במדרש רבה שכתוב וסם המות נתון בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא. וגם העלים עינו שרשי שהביא בזה כל מדרשי התנחומא כמ"ש בתחלת ויקח קרח פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא, כתב ג"כ הנוסח וסם המות נתון בתוכה. ומי לא יראה שנוסח התנחומא שהביא המחבר הוא מופת, כי לפי דעת המחבר שמישה נתן סם המות בתוך הקטרת כדי שישרפו קרח ועדתו איך יאמר בזה הלשון וסם המות נתן להם בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא, מי נתן סם המות בקטרת של נדב ואביהוא להמיתם? והלא הדברים האלה מוכיחים למרי שרק עבודת הקטרת עצמה לנודל תביכותה לפני הקב"ה היא מביאה את כל איש אשר יעשה בה שלא כדת. ועוד שהתנחומא מסיים דבריו לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר ה' הוא

על דעתן ומלאו את רצון ממשלת השולטאן, אבל בנוגע להבטחה אשר תדרוש ממשלת השולטאן כי תבטיחה אותה כי במסרה את דולסינגא תרפנה ממנה ולא תוסיפה להבכיד את ידן עליה, בזאת לא תוכלנה להתרצות אליה. ממשלת בריטאניה בפה מלא אמרה פעמים רבות כי לא תחשה ולא תשקוט עד אשר תוציא ממשלת השולטאן לאור את אשר נטל עליה על פי הכרית הברלינית, וכל הממשלות האדירות ביחד הבטיחו את ממשלת צרפת, למען תשלח גם היא את אניותיה אל דולסינגא, לשלוח אניותיהן להתניב לפני חוף יאנינא להכריח את ממשלת השולטאן למלא אחרי דברי האנפערענץ הבער לינית למסור להונגרים את יאנינא ולארסא וכו', אם ממשלת צרפת תדרוש מהן לעשות כן. ועל כל אלה לא תוכלנה למלא את חפץ ממשלת השולטאן בדבר ההבטחה ההיא. אבל לא תוכלנה ג"כ להתגר מלחמה עם האלבאנים להכריחם ביד חזקה שיקבלו עליהם עול מלכות מונטענעגרו אשר רתיהם ואמנותם שונה מדת המונטענעגרים ואיבת עולם תפריד ביניהם. כי דעת הקהל באורופא בלה החלה להתלונן על הממשלות על אשר תבכרנה את המונטענעגרים על פני האלבאנים. וגם הליבעראלים בבריטאניה אשר הסכימו דעתם לדעת גלאדסטאן החולץ לפנייהם כי ארצות האלבאנים תהיינה להעמים היושבים שם, גם הם ישאלו כהוגן מה ראה גלאדסטאן על בכה לעזור להמונטענעגרים להכניע תחת ידכ את האלבאנים אשר גם הם יושבי הארץ מלפנים, ומה השתנו האלבאנים מהבולגארים, את הבולגארים עזרו הממשלות האדירות כי ישליכו מעליהם את עול כמשלה אשר לא יחפצו לשאתו, ומדוע תחפצנה להביא ביד חזקה את צואר האלבאנים בעול מונטענעגרו. וכן מאד יהיה לרצון להממשלות האדירות אם יסין המונטענעגרים תושיע להם לבדם לקחת את דולסינגא מיד האלבאנים, ואניותיהן תתיצבנה מנגד דולסינגא רק למען הפחד את האלבאנים כי לא יכבירו את לבבם. ובאמת אם ממשלת השולטאן לא תעזור להאלבאנים יעצרו המונטענעגרים לבדם כח ללכוד את דולסינגא. אבל כפי ההודעה האחרונה הבאה מראגוזא ענה ריצא באשא המפקד את חיל השולטאן בסביבי דולסינגא את הנסיך ממונטענעגרו אשר שאל אותו אם יהיה לשטן עלי דרכו בעלותו עם בני חילו ללכוד את דולסינגא, לאמר: יען כי עד כה לא קבל פקודה מאת השולטאן מה לעשות, לכן חובתי היא להתניב ביד חזקה נגד חיל מונטענעגרו בעלותם על דולסינגא. ועל כן חלה הנסיך ממונטענעגרו את האדמיראל הבריטאני המפקד הראשי של האניות האוראסיות אשר פקד כי האניות תתיצבנה לפני דולסינגא כיום שלשום כי יוחיל לו עוד שני ימים עד אשר יאסוף עוד אנשי חיל אשר יוכל להשען עליהם להלחם עם האלבאנים גם אם ריצא באשא יהיה זרוע למו.

ואחרי שלא נודע אל נכון אם הנסיך ממונטענעגרו כבר אסף את כל מחנהו ע"כ נסתפק אם גם היום תצאנה האניות מראגוזא להתניב לפני דולסינגא, כי בטרם יחלו המונטענעגרים להתגר מלחמה לא תחפצנה הממשלות האדירות כי אניותיהן תתיצבנה לפני דולסינגא, לבל תתראינה כמו קרבות תחפוצנה.

— בימים אשר מב' לא מצאו חזון חרש בהשאלה הארענטית נתנו להם הצרפתים ענין לענות בו. כבר הודענו בעתו כי הדברים אשר דבר ה' גאמבעטא במשחה היון בהיותו יחד עם נשיא הרעפוליק בשערבורג ביום העשירי לחדש יולי העבר עשו רושם גדול, ושונאיו ומקנאיו בצרפת בארו את דבריו כי הוא מתנבא למלחמה קרובה בין צרפת ובין אשכנז. וגם בשאר הארצות וביחוד בארץ אשכנז קראו מלא אחרי נאמבעטא כל מב' ע' לאמר כי אשכנז וצרפת תחפוצנה לשבת שתיהן בשלום, ורק נאמבעטא האומר בלבבו אני ואפסי עוד בצרפת יעורר ביניהן מדינה להרגו את שלום אוראפא במלחמה חדשה. וה' דע פרעסינעט ראש שרי העצה אף כי נפשו קשורה בנפש נאמבעטא, כשמעו את כל המדובר בצרפת השביל פיו להודיע גלוי לכל כי ממשלת צרפת כל מעיינה היא בשלום לחזקו ולאמצו ולגדלו כי ממנו תוצאות חיים ואושר לאוראפא בכלל ולצרפת בפרט. ומעתה יהיה שמר גאמבעטא בלבבו עברה לדע פרעסינעט ובקש ויצא ענין אשר על ידו תראה לראש שרי העצה כי עתה צרפת בידו (ביד נאמבעטא) לברו נתנו, ושרי העצה יעמדו על כשמתם רק כל הימים אשר את רצונו יעשו וחפצו ימלאו. ה' דע פרעסינעט גם הוא גבה לבו עליו ושבח כי הוא יועץ בממשלת

בנו, שלא הודעת לנו מתחלה שעי' אותה הוה יודע משפט הבחירה בעת הקמרת, ואין אנו סומכים עליו, א"כ עיקר הדבר אשר היה למשה לומר הוא והיה האיש אשר יקבל ה' לרצון את קמרתו הוא הקדוש, או הוא הנבחר לה' ולא לאמר סתם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, הלא בדבר זה גם קרה ועדתו מורים שהנבחר הוא הקדוש. רק יערערו ויפסלו את הבחירה ויאמרו שאין באות הוה ראיה ומופת על בחירת ה', וזה ששאל המדרש שאלה נבונה מאד, ובי אין אנו יודעים שמי יבחר הוא הקדוש? בזה גם קרה ועדתו מורים, רק היה למשה לפרש את משפט הבחירה איזה אות יהיה בעת שיקריבו הקמרת אשר על ידו תודע להם בחירת ה' — ועל השאלה הגדולה הזאת השיב המדרש תשובה נכונה מאד, כי אחר שנתן להם משה לאות על הבחירה את עבודת הקמרת החביבה לפני הקב"ה מכל הקרבנות וכאשר לא יתבחרו יתחייבו בנפשם להאבד מן העולם ולא ישארו עוד בחיים א"כ שייב לא היה צריך לפרש להם משפט הבחירה בפרט, שלא יפסלו את הבחירה ויאמרו עדיין הוא הפץ בנו! — ועתה הקורא ראה כמה טהורים אמרי נועם של המדרש והתבונן על לשונו: זאת עשו קרו לכם מהותות קרה וכל עדתו והנו בהן איש ושימו עליהן קמרת, הרי לכם תשמיש החביב מן הכל, היא הקמרת, חביבה היא מלפני הקב"ה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא, [יען שעשו בו שלא כדת מפני שאין הקב"ה מסתין עליה לעוברי רצונו כדרך שמסתין על שאר עבירות, ומענישם מיד] לפיכך, בין שבבחרה זו החיים והמות נתן לפנייהם ואם לא יבחרו ימיתו, יפה התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, אשר לפי ההשקפה החיצונית הוא קשה וכי אין אנו יודעים שמי יבחר ה' הוא הקדוש? בזה גם קרה ועדתו מורים, רק היה לו לפרש באיזה אופן תודע בחירת ה' כדי שישכימו עליו תחלה ולא יוכלו לערער עוד, אלא, ע"פ דברינו מובן היטב, כי בבחירה זו שהיתה ע"י הקמרת אשר לגדל חביבותה לפני הקב"ה היא סם המות להבילי נבחרים, לא היה צריך משה עוד לבאר להם את משפט הבחירה, כי כך אמר להם משה הרי אני אומר לכם שלא תתחייבו בנפשותיכם שאתם חמשים ומאתים איש שאתם מקריבים, מי שיבחר מכם יצא חי וכולם איבדו. ע"כ אין אני צריך להגיד לכם איך יהיה משפט הבחירה, אחר שידעכם שבבחרתם הוה ע"י הקמרת, ולכן השמנו בנפשותיכם! — (המשך יבא)

רברי הימים

השקפה על מקרי ימים האחרונים. — כפי ההודעה המעלע-גראפית הכובאת היום (אסרו חג) במכ"ע תקרבנה היום אניות מלחמה של הממשלות האדירות אל הומות דולסינגא. ואולם הנסבה אשר בעבורה התאחרו עד היום האניות לקרב אל דולסינגא נתן ספק בלבבנו אם גם היום יתנו הקאנאנים את קולם בכח על האלבאנים העומדים הכן לחרף נפשם על סרומי דולסינגא להגן עליה.

היועצים החדשים אשר בחר לו השולטאן מצאו עוז בלבבם לשאול מאת הממשלות האדירות: אם אניותיהן תשובנה למקומן ולא תוסיפנה להפחד את ממשלת השולטאן בדבר הרחבת גבול היונים ובדבר השניים בסדרי ההנהגה בארמעניה, כאשר ממשלת השולטאן המסור את דולסינגא ליד המונטענעגרים? אם הממשלות האדירות תערבנה ערובה בעד ממשלת מונטענעגרו כי לא תאונה רעה ליושבי דולסינגא מצד המונטענעגרים? אם הממשלות האדירות תסכימנה כי הערים גרודא ודינאש וסביבותיהן תשאנה ביד ממשלת השולטאן? ויועצי השולטאן אמרו עם הספר אשר שלחו להממשלות האדירות כי בטרם תקבל ממשלת השולטאן תשובה מספקת על שלש שאלות הנו' לא תוכל למסור בעצמה את דולסינגא ביד מונטענעגרו, ואם הממשלות האדירות תעזרנה המונטענעגרים כי יקחו למו ביד חזקה את העיר, תסובבנה שפיכות דמים ותעזרנה את המוסלימאנים בכל מקום שהם להקהל ולעמוד על נפשם מפני הסכנה המרהפת על ראשם. ואחריות ההתקוממות הזאת ממשלות האדירות לברן תשאנה. והנה בנוגע לשתי שאלות האחרונות לא עמדו הממשלות האדירות

מכבדים ואיביה ילכו בושת. כי מי עוד בכל הממלכות אשר היועץ הראשון איננו היועץ בענינים החצונים או כי בידו להטותם אחרי חפצו, וזלתי צרפת. שם, היועץ הראשון הוא המפקד על עניני השכלה העם ודבר אין לו בהפא"ל לשיק החצוני. וכדבר הזה תראה צרפת לדעת כי כל מעינה והשתדלותה היא להרבות ההשכלה בקרבה ומענינים אשר לא לה המה הסבה עיניה.

מכתבי-סופרים

מאקמאק. — אל כבוד הנכבדים יושבי עירי שלום. זה כמה פעמים אשר עירנו מאקמאק הועלה על מזבח הרפוס ורק מדברי ריב ומרדן אשר יומם ולילה יסובבות, וכעת אשר שמתם על לבכם לתקן כל בדק ושכל איש על מקומו יבא בשלום, אשר ע"כ בחרתם מקרבכם נדיבי לב אלז לישר המסלה אל השלום הלא המה: ה' משה בערגער וה' דוב לוריא וה' יוסף איינגיל ושי"ב ה' יצחק צבי קאפל'אן וה' משה יאמפאלסקע וה' אברהם מאסיעו וה' אברהם רפאל פייטלזאהן, ע"כ הנני מניש תודה וברכה מקרב לבי לאנשי עירי יבפרט להנבחרים הנ"ל, ולהגביר ה' בערגער יען כי הוא עזר את אנשי העיר להשקט המריבה ולעשות שלום אמת לו נאווה תהלה בשער מ"ע הלבנון. ומעתה אקוה שלא ישמע עוד פרץ וצווחה ברחובותינו, ויאל אלוה שיהיה השלום לאורך ימים ובוכות השלום תתכרכו מאדון השלום. הכ"ד הדו"ש ומובתכם בכל עת.

אלימלך במ"ה ישכר בער מילנער, התופ"ק מאקמאק רבתא.

מאקמאק. — למען לא יאמרו אנשי עיר מנורי עלי מה שהקראם דברי ריבות מודיע ואת אשר עשו לטובת העיר לתקן כל בדק ופרצה יחריש וישים יד לפת, ובוה ושימו אותם אותות כי גם אנכי מאלה אשר לא ינורו ליום צרה וליום בי יתאבבו גאות עשן אש מדון ומריבה אחבה בכליון עינים, על ואת הקיצותי להוכיח, כי בעת היתה העיר כמרחק לא התעברתי על ריב לא לי ושקטתי במכוני לחכות אילי תעבור רוח צח על פני הנכבדים לשבת מריב, ועתה כי באה העת אשר לה הכיתי, בא הקץ להמחלוקת הזעומה אשר שררה פה זה חמש שנים, וגדיבי עירנו התעוררו לקבץ נדחים ולקום הריסות ולהשיב כל דבר טוב ומועיל על כנו כבהחלה, ובאשר ראו כי אם אין שלום אין כלום כי זה יבנה וזה יסתור ומאומה לא יעשה לטובת מצוקי התבל — התורה והעבודה וגמילות החסדים — אשר עלו כלם קמשונים בחמש שני המריבה, לזאת קמי כאיש אחד כמה מהנכבדים להעלות מקבריהם ישיני עפר הלא המה הדין והאמת והשלום אשר הופרו בימי השמנה, הדין ירד מטה, האמת הושלך ארצה והשלום הסתתר בסתר המדרגה, חסר ואמת לא נפגשו, צדק ושלום לא נשקו, וברוח מבינתם חברו האהל להיות אחד, את הדין והאמת והשלום עשו כתבנית בית ועליה על גביו, מתורה ועבודה וגמילות חסדים, בלבם להכין, ולנוגה נגדם יאיר נתיב להצלחת כמה דברים טובים ומועילים, הרב הושב על כנו והשו"ב הראה כי לו נאה שם חסיד באמת בעברו על מדותיו נגד כמה דברים, ועתה נקוה כי יגיעו כל דבר טוב עד הראש ואל מרום קץ תכליתו כיאות לעיר כעירנו אשר היתה תפארתה עליה לפני המריבה ואשר התנוססה כאבן נזר בהודך שאר הערים הסמוכות אליה.

ולמען ידעו ישרי לב מי המה אשר סקלו המסלה העולה אל דרך התקונים הנני לפרש בשמם, ואלה המה: ה' משה בערגער, ה' דובער לוריא, ה' יצחק צבי קאפל'אן, ה' משה לוריא, ה' יוסף ענגיל, ה' משה יאמפאלסקי וה' אברהם מאסיעו. — ובכן את כל הדברים הנאמנים מצאתי נכון להודיע בשערי הלבנון כי מי העיר מורה צדק בלבבות נכבדי עירנו אם לא השערים הפתוחים אשר לבית יער הלבנון. האיהב עמו וחפץ בתקנתו אברהם רפאל פייטלזאהן.

פאראזאוו. — אם אמנם בעת הזאת לא נמצא עיר ומקום הרחוקים מצדקה, בכל עיר ועיר מערי ישראל לא יחסר כל דבר הנדרש לחפץ הצדקה ולהועלת ענייני הנרים בתוכה, אבל בעירי לראבון לבי נעדרים המה ולא כגורל שאר הערים גורלה בעניני הצדקה. יען מה? לא מפני כי חדל

רעפוליק אשר יועץ אחד ואם גם הוא עומד בראש לא יכול לעשות או להבטיח הבטחה אם לא גלה סודו לשאר שרי העצה והתועץ עמכם והסביבה דעתם לדעתו. ובעביר זאת שנה והבטיח להפאכטס ברומא, בלי הסכמת שאר שרי העצה, כי אם חברות הנזירים והנזירות, אשר נגזר עליהם עפ"י פקודת הכמשלה בכ"ט לחדש מארץ העבר כי לא תוסיפנה לרחוק בתי ספר ואגודות לא תקום ולא תהיה על אדמת צרפת וזלתי אם תבקשנה רשיון מהמשלה לקיים אגודתן ולהרשותן להחזיק בתי ספר, — אם תשלחנה מכתב להמשלה אשר בו תאמרנה כי מקבלות עליהן בלב שלם את עול הרעפוליק ולא תעשינה דבר לא בגלוי ולא בסתר למרות עיני כבודת, או תתן להן הממשלה ארוכה ולא תוציא לאור את אשר נגזר עליהן ביום כ"ט מארץ עד אשר יתן הקדש בצרפת אדות האגודות והחברות הדתיות ואשר אינן דתיות.

וההבטחה הזאת אשר הבטיח דע פרעסינעט להפאכטס ברומא העירה עליו את הכת דעת הקהל בצרפת ומכ"ע רעפובליק פראנסע אשר הוא לפה לנישיא נבררי העם (נאמבעטא) ימכ"ע וזורנאל דעס דעכאטס אשר כל דבריו נחתכים על פי נשיא הסענאט, שניהם כאחד הוסיפו עצים על המוקד ואחריהם עני כל מנ"ע הרעפובליקים בקול כי הממשלה מוכרתת להוציא לאור את דברי הפקודה נגד חברות הנזירים והנזירות כמו שעשתה להיעזוים. ויהי ביום שבעה עשר לחדש הזה ברתאספ יחד כל שרי העצה להתייעץ בדבר הנה הצליח בידי נשיא הרעפובליק אשר ישב בראש שרי העצה להביאם לעמק השוה, ובלם הסכימו לעצת ה' גרעווי לבלי מרר להוציא את פקודת הכמשלה נגד חברות הנזירים והנזירות עד אשר יאספו יחד השופטים הנבחרים מעל גבוהים לשפוט בין הכמשלה ובין היעזוים אשר ערכו מהאזה נגד הכמשלה על אשר גרשה אותם מבתי מקלטם. אבל ה' דע פרעסינעט שראה מראש כי לא יכול עוד לזרז ימים רבים בבפיפה אחת עם רוב חבריו ההולכים בעצת נאמבעטא העוין אותו, שלה ביום המחרת מכתב התפטרות לנשיא הרעפובליק ימכנו ראו וכן עשו עוד שלשה משרי העצה. ובעבור כי נודע הדבר אשר רק נאמבעטא הסב התפטרות דע פרעסינעט, לכן החלו מכ"ע אשר המה לפה למפלגות המאנארכיות וכן אלה אשר רוח הרעפובליקים טקצה האחרון דובר בם ואשר גם המה ישנאו את נאמבעטאטא, לשאת במרום קולם לאמר כי צרפת נתנה בידי איש אחד ואל כל אשר יחפץ ימנה, ברצותו מקום שרי עצה וברצותו יהליפס כמו לבוש ועוד מעט ורם לבבו וימלוך על צרפת. ובעבור זאת נלחץ ה' גרעווי בין המצרים כי ראה אשר לא ימצא אנשים אחרים אשר יחפצו להיות שרי עצתו מיראתם פן יהיה גורלם כגורל דע פרעסינעט. אבל קר רוחו וערמת נאמבעטאטא עמדה הפעם לצרפת להוציאה מעמק הבכא. ה' גרעווי קרא אליו את ה' יוליס פעררי היועץ בענינים של השכלת העם ויפקוד אותו לראש שרי העצה וימלא את ידו לבקש לו שלשה יועצים אחרים תחת אלה אשר התפטר. וחפצו הצליח בידו וימצא שלשה אנשים כאלה המוכשרים למשמרת פקודתם, וביחוד הפליא לעשות בהטותו את לבב הישיש בן חמש ושבעים שנה ה' בארשהעלעמי סאנט הילער כי יקבל עליו המשמרת להיות היועץ בענינים החצונים אשר היתה עד כה ביד ה' דע פרעסינעט. בדבר הזה סתם את פיות מננדי נאמבעטאטא הפנימים והרגיע את רוח אורופא אשר חרדה בהתפטר ה' דע פרעסינעט כהיות יועץ בענינים החצונים, פן רוח אחרת תעבור עתה על צרפת והפאליטיק החצונית אשר עד כה בכל פנות שפנתה אך השלום היתה מטרתה, תבקש עתה קרבות לסכסך ממלכה בממלכה ותקרב את היום אשר הצרפתים יקראו מלחמת נקם על אישכנו, ככל העולה על רוח נאמבעטאטא — המחד הזה כליל חלף מאז נודע אשר ה' ב. סאנט הילער הוא היועץ בענינים החצונים. כי הישיש הזה הוא רעו של ה' טרוערס וכמהו הוא איהב את השלום וירדפהו, וביחוד הוא אהוב ורצוי באשכנו על ידי המכתבים אשר הוציא לאור לפני שבועות אחרים, במ הראה לדעת כי יכבד את הנסיך ביסמארק ומפליא את חכמתו ומגדיל אהבת השלום אשר תקנן בלבבו, ועל כלם נודע היועץ החדש לאיש הממלא חובתו באמונה, ואין כל ספק כי נאמבעטאטא יפנו אל כל אשר יחפץ כי איננו מאלה אשר הנקל להעבירם על דעתם.

וההשתנות אשר נעשתה עתה במצב שרי העצה בצרפת תחת אשר שונאיה ומקנאיה חוו לה על יוה ימים לא טובים, הגדילה עוד כבודת בעיני

להנות בתורת ה'. ביתו היה פתוח לרוחה לכל עני וכואב וקבלם בסבר פנים יפות כאב רחמן.

בן שמונים ותשע שנים היה המנוח הנ"ל במיתו וגם בימי זקנתו התנשא כארי בכל יום להפיל תחנתו ליושב מרומים וללמד עם אנשים. כבוד גדול עשו לו אנשי ואסרתי עירנו כי כלם מנער ועד זקן שבתו ממלאכתם למסל חסד עם המנוח ול וללוהו לפית עולמו, גם הרב הנאון פאר עדתו כששית ר' שמעון סופר היו לוהו ונשא את ממתי עד בית מועד לכל חי, ודמעות נסך מעל עפעפיו באין הפוגה על האבידה אשר אין לה תמורה. — ישלם ה' נחומים לבניו ולכל יוצאי חלציו ובתוכם גם אני נכדו ותלמידו הכותב ברמעות.

יהונתן הלוי בירנבוים.

ב"ה פעה"ק ירושלים ת"ז יום ה' אלול תר"ם לפ"ק.
תחל שנה וברכותיה לכבוד ידיד ציון הרב המאזני' התה"ש המפורסם עומד לנס עמו וכו' כשית מו"ה מאיר המכונה דר. לעהמען ג"י אברקיק מאינץ יע"א.

ביום כ"ה תמוז העבר שלחנו מכתב לכ"ת אדונת המאמר מותר האדם מן הכהמה איך הגרפס במ"ע הלבנון נומר 46, ומאד השתוממנו לראות כי מכתבנו הנו' בא גלוי נגד קוראי הלבנון בנו' 1, וה' בריל הערה כל המנו על מכתבנו והרחיב פה ולשון על גאוני ישראל ואת בני האשכנזים ילידי ציון היקרים נתן לחרפת. הן אמר כי טובה גדולה עשה ביה ה' בריל ליושבי ציון ומעתה כל יראי ה' ידעו ויבינו כי גם יושבי ירושלים מותר האדם מן הכהמה להם, ובכ"ז לא נוכל לדעת כונתו בהדפסת מכתבנו בהלבנון. אם להשפיל כבוד יושבי ציון יראי ה' על אשר אסור הגאונים אשר אסרו על למוד לשונות זרות בכנפי' בבתי ספר קדוש הוא להם, או רצה להראות את רוחב בינתו וכחו העז ללחום בפישוק שפתים נגד דעת גאוני ארץ וחכמיה ולקרב את הגאולה כמאמ"ל בעקבא דמשיחא כו', ואחרי אשר חול' חזרו לנו מרה רמה ונשנכה משומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים לכן לא נשוב לידד ציון (?) הלוה על דבריו הנוגע לנו ולכוללנו, וכפרט כי לא נאה ולא יאה לצעירי ימים לדבר דבר נגד זקן בא בימים.

על משמרתו, משמרת הכנסיה הגבוהה, עד אשר בשבוע פעם אחת ממשתה לילה ובעברו בשאון והמולה בחוצות העיר הביא את צור הרבו כלב שומר העיר אשר פגשוהו על דרכו ויוכיח אותו ברבדים. הרצח הזה אשר שלח בעצמות נושא משרת עומד על המצפה ושומר מנחת העיר בלילה הכריח את ראש הכנסיה הנכבד לברוח ולהמלט על נפשו. בבית מגורו מצאו כלי נשק רבים, מתני ורסני סוסים במספר רב, בגדי נשים משי ובז' ועוד חפצים שונים ועדי עדיים מזהב מהור משובצים בספרים וכאבנים יקרות, גם חביות רבות, מהן מלאות יין ישן ומהן ריקות — וספר, אף אחד לא מצאו בביתו. אחרי עבור איוה זמן נתנה חנינה לראש הכנסיה נכור החיל, כי הלא רק פקיד מן האורחים הוא אשר מצא קץ לחייו בעמחו על משמרתו על ידי הרוון הנעלה פ' הענגעבערג, איש מרום, ועל כן יוכלו לסלוח לו על פשעו! ומעשה רצח דומה לזה נקרה ג"כ בעת ההיא. במח יזכרו עוד קוראינו את הקאנצלער הבראנדענבורג פאגלער מאנסבאך אשר זמם להוציא לשורף את היהודים השלעזים ואשר נשבר ממה עיוו ע"י רבי יוזלמאן. אחרי אשר ישוב פאגלער כלוא שנה תמימה במבצר אלטענ-מאר נתן לו המארקגראף חופשה ויבחר לו למושב את עיר הממשלה החפשית ווינדסחיים, ויהי היום ויבא הקאנצלער של הבישאף מוירצבורג, האביר הנודע ווילהעלם פאן גרומבאך בכבוד רבה ווינדסחיים לבקר את מי שהיה קאנצלער בבראנדענבורג, וידבר ווילהעלם פ' גרומבאך על לב פאגלער כי יתן לו לקחת אתו את בתו יוספא למען תהיה ימים או עשור בארמון גרומבאך אשר ברימפאך אצל אשת האביר, אשר היתה ממשפחת ביברא מלידה בת אחות הבישאף וההערצאג אשר משל או בפראנקען. בלוי האביר נמצאו שני כוסרים צעירים לימים האחד קיליאן פאן פוכס והשני דיעמריך פאן שלימבערג. שניהם יחד קנו בגיערענבערג אשר משמח הביא האביר סוס ויתנוהו לרעגרה לרכוב עליו ווירצבורג. ויהי בדמותם בדרך ותמצא הנערה יוספא הימחפית חן בעיני שני

אביון מקרבנו ואנשי העיר כולם עשירים המה, רק בעבור שאנשי עירי אסרים עניי ערים אחרות קודמים לעניי עירנו, וכל השתרלותם בעניני הצדקות, רק בשביל העניים מערים אחרים הבאים לבקש עזרתם, ומעניי עירם הגרים בתוכם יעלימו עיניהם. מנידים או חברות עניים כי יבאו אלינו או כולם דרושים לחפץ עזרתם, וביד נדיבה יכלאו משאלותם, וליסר דבר מה לתועלת עניינו ואביונינו רפו ידיהם, ואם יקום אחד ליעץ נדיבות, הופר עצתו, ואין מניחין בידו לעשות טוב, וזאת נראה בעליל כי זה לא כבוד יעצו אנשים אחרים נדיבי לב מעירנו ליסר בית גמלות חסדים, לעשות חסד עם העניים, אשר כלו עיניהם מוחל זה כמה לתשועתם זו, ולא עלתה בידם, כי קמו נגדם אנשים מפריעים מעשירי העיר (אשר מפתח ההל בידם אין יוצא ואין בא בלעד) להפר עצתם, כי יראו פן יבקשו עוד מהם לתמכם בגרבת ידיהם, כבלי הבט לתשועת העניים אשר יציץ ויפרח מזה. לא כן אתם עושים בעשותכם חסד עם העניים מערים אחרות ומענייכם תעלימו עיניכם ותקפצו ידכם. מי יודע אם העניים מערים אחרות עניים המה באמת כאשר תרמו. כי בין השוממים בארץ לארבה ולרחבה נמצאים רבים הלוכשים אדרת עניות למען כחש, וריכם לא מתומתם בא למו רישם ומחמורם, כי אם כאשר ידיהם סאנו לעשות, ויערב לחכם להם העצלות ולכן אתם אנשי עירי! שימו מעתה עין פקוחה על העניים הגרים בתוכם, תעידו לבכם לחומלה עליהם, כי מתכים המה לתשועת ידכם, ותנו עצה ליסר בית גמלות חסדים בעירנו ועוד דברים טובים ומועילים כפי אשר יש לאל ידכם, וכיד היכולת הטובה עליכם, ואז יחילו על ראשכם כרכות העניים והאביונים, לבלות ימכם בטוב, וענותיכם בנעימים.

יוסף צבי בדרב ברוך אברהם מירסקי מפאראואווע.

קראקא, יד תשרי תרמ"א לפ"ק. — בשבוע החולף בש"ק קרא בקרא י"ה קרבו ימך למות' שבק לן חיים אא"ז הישיש חריף וחכם המופלג וירא כקשית מו"ה צבי הירש הלוי בירנבוים זצ"ל. המנוח ז"ל היה עניו גדול בעניו, התרחק מתשואות המון קריה ואך בסתר אאלו ישב ושם לילות כימים

ירכתי לבנון

רבי יוסף בן גרשון המכונה יאזימאן מראסיהים.

מפור יסודתו בדברי הימים.

ספר שני

נעתק מהאיראעליט ע"י דוד ליב אונסק

מב

בחצי חודש ספטמבער משנת 1648 בוירצבורג העיר אשר אצל גר מאין, המכרך בין ענבים, היא שוכנת, השמינו כל הפעמונים מבתי תפלה את מולם, החרשים והאומנים שבתו ממלאכתם והמונים המונים נקבצו אל תוך בית התפלה וסביבו. קאנראד פ' ביברא השלשה וששים במספר הרוזנים והרוכסים מפראנקען מת וביום ההוא הובל לקברות. הרוון הזה נשא את מצנפת הבישאפים על ראשו, את אדרת ההערצאנים על כתפותיו ואת חרב הממשלה על חבל ארץ השמנה והפוריה בכל ארץ אשכנז צמודה על מתנו, מזה ארבע שנים. הרוון מוירצבורג היה אחד ממשלי המחוזות היותר נודעים והכלולים בפאר והדר והכבודה הרבה אשר בתוכם. אך המדות הנשחתות והתאות הנפכות אשר זנו אחריהן נושאי המשרות הגבוהות מהכנסיה היהית בחצר הרוון ההוא עברו ופרצו חוק. די לנו לחזיר בזה אך את ראש הכנסיה הרוון קריסטאף פ' הענגעבערג אשר נתן את אחובתו לאשה לעבדו סעפער גאטהאפט ובליל יום התתונה תקפתהו קנאת חמת נכר ויגזול את אחובתו ביד חזקה מורעות בעלה בהפילו עליו אימה כי ימיתוהו אם לא ימשוך ידו ממנה. בלי כל מפריע הוסף לחיות חי בשרים בוירצבורג ועמד

הנאבד'ק בריסק נ"י קימו וקבלו עליהם לאסור את המותר לפי דעתו הלא יחד ורבים הלכה כרבים ותנורו של עכנאי יוכיח.

וה' בריל למען חוק דבריו דבר עתק גם על נוחי נפש הרבנים הנאונים מקיסנא ומקאליש וי"ע, ולא להתוכח באנו אתו אם הנאונים דנו ידעו שפת אישכניות פולנית וצרפתית או לא, כי אם גם אנחנו נודה לה' בריל שבנים דבריו (?). הלא אחרי אשר הוא יודע בעצמו את דעת הרחבה אשר היתה לגאנוי ארץ הגו' בשפות ולשונות זרות, ובכיו יצאו בראש כל עדת ה' לאסור איסור על למודי שפות זרות בגו'פ' בבתי ספר וסגם היה לו ללמוד דעת, כי בסח הבינו אשר לפתח בתי ספר כאלו החטאת רובצת, ותחת אשר היה לו להצדיק מעשה בני ציון הלוחמים בנפש הפצה מול המתקוממים נגדם ככל אשר הורו אותם גאוני ארץ נתן עוד דופי בילדי ציון האשכנזים. ולפלא בעינינו איך חיש מהר נהפך ה' בריל לאיש אחר והנהו כחומר חותם. האם שכח כי לא פעם ולא שנים השמיע מעל מגדל הלבנון את תהלת אשכנזים וחילל בשוט לשונו אחינו הספרדים, ועתה בפה חנף יהניף את הספרדים ומחלל ילדי ציון האשכנזים. הנעלם מה' בריל כי בחסד ה' נמצאים אהנו ילדי ציון אשר הורתם ולידתם בקדושה גדולים בתורה ובחכמה ומוכשרים להיות מורים הוראה בכל תפוצות ישראל. אבל את מי יורו דעה? ירושלם עיר קדשנו עיר מלאה חכמים וסופרים, אלו מפה הבאים בימים ועלו לשכון כבוד בארצנו הקדושה ואלו מפה ילדי ציון היקרים. האם גם ילדי ציון יראי ה' ילכשו נאה וגאון להיות מורים את מוריהם ושופמים את שופטיהם כמו ה' בריל אשר משפיל את כבוד התורה ולומדיה למען הראות כחו ועוצם עזוהו נגד גאוני עולם? אוי לרור שכך עלתה בימיהם. גם על התקיעות והתרועות לצון חמד לו כאחר החדשים אשר בו יבזו לכל מנהג ישראל למען מצא חן בעיני החכמים בעיניהם. — ועתה אם באמת יושבי ירושלם קמנו בעיניהם עד כי נפשמם כעפר לקול הלבנון ובעפר יתנו פיהם מבלי ענות כחשו ועזותו אשר ידבר נגד גאוני ישראל. לא כן אנשי הונגאריה סתדר כבוד הלבנון לא יחתו ועצה מפיו בתורה ובחכמה לא יבקשו. יחד עם כל יראי ה' בחצוצרות וקול שופר נריע מי לה' אלינו, הלבנון הסליף הצפירה והשחר ישחקו ילענו יחרקו

הישימו אל תוך היר הפתוחה, יד איש או אשה, יד חבר הכנסיה או סדיני, בפתח בית התפלה. את גוית המת הציבו על הבמה. הכושרים שרו את השיר של בין הערבים. אחרים באו על מקומם, ושרו גם הם את מומוריהם בעד נשמת המת. בעת אשר הראשונים יחליפו כח במשתה הערב בבתי תפלותיהם או בחצרות אדוני הכנסיה למען יוכלו אחרי כן לשוב לעבודתם ולשירים ולזמרים. קהל השומעים אשר המו אזניהם לשמוע אל הרנה ואל התפלה קבלו עוד הפעם מתנת ששה שילינג לכל אחד. והרנה לא חדלה אף רגע אחר. ובבקר החלה מחדש עם הפלת הבקר. ויותר ויותר כליל חלף האבל מעל פני כל ודאנה על הבאות באה על מקומה. המצנפת המהורה אשר הושמה על גוית המת בארנו המכוסה בפרוכת פשתים שחור, היא עשויה רק כתבנית המצנפת האמיתית, משה הבישאף אשר הונח בצדו לא היה האמיתי כי אם מעץ נשורת ומשוש בששר. אותות ומלבושי הכבוד האמיתיים נשארו בעד יורש העצר הקם אחרי האדון המת. רק החרב אשר נתנה לקאנראד פ' ביברא אל קברו היתה שלו. היא היתה כחו ועוצם ידו ולא אות כבוד הנתן לו. על יד החרב היו שלשה סבעות כסף קטנות. האזור ובתי המתנים היו מזהבים. כה ינוח הבישאף אצל הבמה בבית התפלה פעטער-פאול בוירצבורג, לבו הונח למשמרת תחת מכסה וכונית בבית התפלה עבראך אשר אצל יער שטייגער כמנהג הפירסמבישאפים בוירצבורג מימיט קרומים.

בעת אשר היו אנשים רבים ובתוכם מספר רב מחברי הכנסיות עוסקים וטרודים בהעבירה עם המת ובעת אשר כל מדרך כף רגלם היה אמור בכבלי איוה מנהג דתי, אצו רצו אנשים אחרים בכל ארבע פנות העיר וישוטפו בחוצות וברחובות מבית לבית. פה רוקו על הדלת ושם הציצו בעד החלון; חכשו את סופיהם, שלחו ויקבלו צירים דתופים וידיהם מלאות עבודה מהבחורה החדשה, אשר רק המון עס'הארץ לא לקה חלק בת, יען כי צרות

רק אשר הלך בגדולות לדבר תועה על הרב הנאון אבדיק בריסק נ"י ועל הרב הנאון מוהר"ש סאלאנט נ"י ובבני ציון ילדי אשכנזים נתן דופי, עיו מצאנו חובה לנפשנו לענות דבר כי שנה מאד ה' בריל ולא בצדק פער פיו כיד הידיעה המוכה עליו בדרכי ציון האכילות והאפילות. מי לא יודה לה' בריל כי דרכי ציון אבלות המה מאז חרבה עירנו ושמש בית מקדשנו, ואפלות המה מאז לקח לו ה' בריל שם בין השואפים להדשות ללמד יושבי ציון תועה ולחוליקם שולל בעצתו לא אמונה, ובעצתו הזאת מאפיל נתיבות ציון עד כי ימש חושך על כל מדרך כף רגל, ובכיו רק הכסיל בחושך הולך והחכם עיניו בראשו ובשבע עינים יביט על כל מדרך כף רגל לכל יכשל באבני נגף וצלא יפול ברשת הרעפארם הפרושה. האם לא בצדק נשאל את ה' בריל מי בקש אותו להיות מורה דרך ליושבי ציון, הציר אין בגלעד ואם מורה דרך ישר בירושלים אין? היעלה על לב איש יושב ציון להורות דרך להרבנים בחו"ל איוה דרך יבחרו להדריך ולנהל בני עדתם? והחכם בריל עלה על ראש הלבנון וקולו כשופר אל יושבי אהיק, פעם ידבר אתם רתת ופעם בנחת ישמיע עצתו כער יועץ בדבר לא לו ולאשר לא נדרש ידרש. על הנאבד'ק בריסק נ"י כותב כי הליכות עולם מזורים לו — בדברים האלו אך צחוק מכאיב לב העיר בנו ה' בריל. האם לא עליו להודות נגד כל מוראי הלבנון כי הנאון הגו' חכם לב הנהו, כי גם אחרי שמעו עצתו לבני ציון היקרים לא נתעה בהבל להאמין כי אמת יהנה ה' בריל, ובסקירה אחת הבין דבר על אפנו כי ה' בריל כאחד החדשים ידבר ורוחו לא נאמנה את תורת ה' והאמונה המהורה. האין זאת ידיו ציון?

גם על הרב הנאון מוהר"ש סאלאנט נ"י הניף ידו בדבר שקר, כי מי לא ידע מכל יראי ה' בירושלים שגם הרב הנאון הזה הסכים על האסור אשר הוכרו בכל החצרות והבתים שלא ללמוד שום כתב ולשון זר גם שפת ערבי בגו'פ'. וה' בריל כופת פסכתו על האמת ומעיד עדות שקר במאינץ על מעשה רב שנעשה בירושלים בהסכמת הנאבד'ק בריסק והנאון מוהר"ש סאלאנט נ"י. ולו יהי' כדברי ה' בריל שהרב הנאון מוהר"ש נ"י אמר שאין בכחו לאסור לשון המדינה אבל אחרי אשר כל גדולי חכמי ורבני עהיק ובראשם

אדוני הכנסיה ויאהבוה אהבה עזה גם שניהם, וכאשר הגיעו בוירצבורג הפך כל אחד מהם כי לו יהיה הסוס אשר עליו יושבה אחובתו ולפצות את חבריו בדמים, בריב אשר פרץ ביניהם על אדות הדבר הזה דקר קיליאן פאן פוכס את רעהו דיעטריך פאן שלמבערג בחרבו וימיתוהו. קיליאן ברח מלפני פחד המשפט ויבא באמבערג, ויען כי הוא רצח איש שוע על כן אפסה כל תקוה כי המאנו תכופר ויהי לפראפטסטאנטי ויארז לחברה עם המצביא על החבורות המאקקנראף אלברעכט מבראנדענבורג-קאראלצבורג. בין כה וכה לא מצאנו יוטא היספהיה מנוחה בארמון ווימפאר יען כי אשת האביר קנאה בה ותמצא הנערה סאנלער אוהב למחמה בצר לה את אדון הכנסיה צאבעל פאן גיעבעלשטאדט ותלך אחריו.

מסע האבל יורד מוהר"מאריא. שמה חנמו את גוית הבייזאף, הלבשוהו תכריכים ויניחוהו במטה יקרה ברוב פאר והדר. ביום השלישי נשאו את גוית המת אל בית תפלה השאטמטיס הבנוי לתלפיות בתחתית הסבצר. ארבעה עשר בני נריבים צעירים לימים מלובשים שחורים נדבו את כתפותיהם החזקות להעבודה הזאת. פה חלק אדון המסע סתנות שני שיללינג לכל אחד אשר חפץ לתת את ידו לסבל המשא הזה. אז הרבו חברי הכנסיה והכומרים מבתי התפלה והכנסיות השכונות את המשמרת, והאזרחים אשר המת היה אדונם וכל עם הארץ אשר ראו את רועם מינה לפנייהם פנו אליו בתחנה ובבקשה ויקראו אליו בקול גדול כאלו שמע את אשר ידברו. הפעמונים צלצלו וסני הרובה השמיעו הר קולם מהסוללות. אז החלו להעביר את גוית המת על פני הגשר אשר נבנה אז מחדש כסראה הקשת יפה מאד, נשען על אבנים גדולות מרובעות. אצל בית המועצה הוברו יחריו ראשי האזרחים. — מורה השעות החדש על ראש הבית הראה כבר את השעה הרביעית אחד הצאחרים, כל החנויות סוגרו על מסגריהם, ובה הלך מסע האבל סרימה עד הגיעו אל בית התפלה. עוד הפעם חלק לכל אחד סתנות מארבעה שיללינג אשר

עבר. ואם בן התימנו היא לכם לא לעזר ולא להועיל כי אם לבושת ולכלמה. בזה הראתם לדעת כי היוזף להמכם הוא. והיה כאשר יבצר מכם לויף התימנו או חותם ביד או כולל תבצעו את מיתכם באופן אחר: תחפשו אחרי אנשים אשר לא יבינו את הכתוב עברית ותבקשו מהם כי יחתמו יחד עמכם על דברים אשר לא ידעו חותם מה הם. ואין כל ספק כי לוא ידע ה' גוטמאן את הכתיב בהמכתב אשר שמו נקרא עליו לא תרחיב עוז בנפשו לתת ידו את שני הצעירים לחתום על ענין המופלא כמנו ואשר לא לאנשים כמנו להיות דעתו בו. וראיה לדבר כי הצעירים הנז' כחרו תחת לשינס לפני ה' גוטמאן את הכתוב בהמכתב, היא פתח דברי המכתב. בו ילינו החתומים מדוע הדפסנו מכתבם מכ"ה תמוז בנ"ו, ואיך ילין גם ה' גוטמאן על זאת ועליו לא עבר רוח שגוען בחדש תמוז לחתום על המכתב ההוא.

ועתה נשובה נא לקרוא את דברי מכתבם ונלמד לתועי רוח בינה:
א. הנם אימרים כי השתוממו לראות מכתבם מכ"ה תמוז נדפס בהלבנון. ואנחנו לא נדע מדוע שמה החזיקה את האנשים אשר שמו שמות באה"ק על אשר הדפסנו מכתבם. הן לא אברו אלינו עם הספר כי מגלה תוכחתם איננה תוכחת מגולה. וכל איש אשר למד מעט מהלכות דרך ארץ יודע כי הרשות ביד מו"ל מ"ע להוציא לאור כל מכתב הכא אליו בנוגע להדברים אשר הוא (המו"ל) נושא ונותן בהם, וזולתי אם הותב יאמר בפירוש כי מכתבו לא נתן להגלות. ואנחנו חשבנו לדבר בעתו להוציא המכתב ההוא לאור ולהעיר על דבריו למען ידעו דורשי שלום ירושלם מי המה הקופצים בראש בעיר הקודש ירושלם; למען ידעו כי אלה הנותנים את ירושלם לשמצה בתעלוליהם נכליהם וזיופיהם מותר האדם מן הבהמה אין למו". ועתה כאשר נדע כי היטב חרה להאנשים האלה על כי הדפסנו מכתבם, נשמח מאד במעשנו. חרות אפס בנו תענה בהם כי יבשו עתה בדבריהם ונקטו בפניהם על כי בעצמם הסבו שתגלה ערוחם עליהם, וכוף סוף יתנו בעפר פיהם.

ב. הנם שבים על טאם פעמים רבות באמרו כי דברנו "תועה על הרב הגאון אבדק"ס בריסק נ"י ועל הרב הגאון מוהרי"ש סלאנט נ"י, ובבני ציון ילידי אשכנזים נתנו דופי", ומי יתן ויראו אותנו באמצעים המקום בהלבנון אשר

אשת גרומבאך נמחה מעל פני האדמה ועוד נאלץ הקאנצלער המורד מעל בנו להשיב את העשרת אלפים זהובים אשר הבישאף נתן מתנה לבת אחותו בחייו. — יושמה פאנלער ירשה מאביה את שנאתו ומשטמתו לבני ישראל, ואחרי זמן מעט הראתה למו את שנאתה ועברתה כי קשתה.

על האהובים הרבים אשר רכשה לה יושמה היפהפיה על הפירסטבישאף נחשב גם רזון אחד פהוליס פ' ריענעק. הרזון הזה מלא אהבה התלויה בדבר אל בת היהודי יעקב שערנו, ליליע שמת. ויהי כאשר הדיחתהו הנערה ההיא ספר את צרתו באוני אהובתו הנערה פאנלער. כי לא היה מעשה קנאת בעת ההיא מצאו ילד מת במקום המכונה עיקפערלד לא רחוק מראסהאף ותיעץ פאנלערין לאיבה לגול על היהודי שערנו ועל בני ביתו אשר גרו בקרבת המקום ההוא את עון הרצת, וע"י זה תהיה לאל ידו לקחת אליו את הנערה אשר חשקה בה נפשו.

יעקב שערנו, אשתו, בתו ושתי אחיותיו האלמנות אשר גרו אתו כלם לוקחו אל בית האסורים באמור עליהם כי המה שלחו את ידיהם בדמי הנער. אימתה ופחד גפלה על היהודים הרבים תושבי ווירצבורג. המה היו כולם בסכנת מות אם יאמרו האסורים על ירי ענוי הטארטור. אמנם חטאיו' המא אשר לא עלה על דעתם לעבור עליו ויעידו עוד באנשים אחרים כי המה היו אתם במעל בעת אשר לא ידעו ולא הכירו מעולם. ציר קל נשלח אל רבי יולמאן לקרוא אותו מראסהיים אל מקום המעשה.

ביום הראשון לימי השבוע, בשלישי לחדש שבט משנת ה'ש"ד (1844) בא רבי יולמאן בלויית ידיו רבי ועלקעלין מראנקפורט ווירצבורג.

(החמשך יבא.)

שן על התרועות ושברים והתקיעות אנחנו בשם ה' נרגול השומע ישמע והחזיל יחדל.

במה לבנו בהרבנים פקוא"ס באמערדס נ"י שלא יהיו מן הזרזים ונשכרים ליסר בתי ספר כי כבר ראו לדעת אשר לבני ציון, מותר אדם מן הבהמה להם אף כי בבתי ספר לא באו, ועיר קדשנו עיר עז לנו גם אחרי בלותה היתה לה עדנה ותעלה פורחת כשושנה בתורת ה' ועבודה תמה ויראו כל יושבי תבל כי שם ה' נקרא עליהם ידע בוך ה' ובושבי ציון ישראל יתפאר. ואנחנו הפלה לה יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עיר אינם רק כלם יחד בשם ה' יפראו לעברו שם אחר בהר ה' בירושלם כ"ר.

ועם כ"ת הסליחה על כי דברנו עד הנה ינסיים בברכת כתוב"ט וייכה לעלות ולראות בעיר ה' שמה כאונ"ה ונפש מכבדיו כעירי הרם טובי ומנהלי כולל אנגארן וכו' בעה"ס ת"י.

נאום משה נחום בהרים נ"י וואללענשמיין.

נאום חיים ואנענפערלד. נאום אברהם גוטמאן.

חותם כולל ק"ק בני מדינת עסמריין אונגארן

(הערת המו"ל). לקיים מה שאמרו "אל תהי בו לכל אדם" הדפסנו המכתב הזה אף כי שנים מהחתומים עליו כבר הראו לדעת במכתביהם הקודמים כי ניכר נבזה. וננסה לתת להשכחים האלה בינה להוכיח משונתם ושנעונם על פניהם אולי יחזרו למוטב, ולא יוסיפו לתת את ירושלם לחרפה בעיני כההבית.

וראשונה נשאל את שני הצעירים החתומים לראשונה: הן אתם ראתם כי נכיר את אנשי ירושלם למקטנם ועד גדולם, ידענו מי חכים יתקרי ומי רבי יתקרי, ואיך נואלתם לצרף אליכם, לכל תתראו עוד כביד חצוף, את ה' אברהם גוטמאן לחתום עמכם על המכתב הזה? האיש הזה הוא הסוכן על האוצר של כולל הונגאריה בעבור שהוא עשיר ושומר באמונה את הכסף המופקר על ידו לכלי יעשו בו הממונים כמוב בעיניהם — ולא בעבור שיתחשב גם הוא בין חכמי ורבני ירושלם, כי הוא באמת לא ידע אף מה דקאמרי רבנן ועוד לא למד אף שיחת הילין עיר תיח, וגם לא יבין שפת

החמון ומצוקתו לא שנו כאומה בהשתנות אדונו. בעדו נשארה העבודה על ארמז האדון, בתוך מכצרו וארמונו כבימים עברו וכבשנים קדמוניות. הוא לנצח ישלם מעורו ובשרו את המסים והארנוניות הקבועים, לנצח יתן לאדונו חלק מכלבשתו הרלה ומעשר מתבואתו המעטה, לא תעזבו צרה ומצוקה כימי מלחמה כמי כימי שלום. אהת הוא לו אם יבאו עליו כצר חילות אדונו או בענאיו.

עת רעה היתה העת אשר בה מת קאנראד פאן ביברא. בכל ארץ פראנקען פרץ הדבר ויאל טרף לכבדו. המונים המונים כצל עפו ואינם וערים וכפרים נשמו כאין יושב כי יושבים טרף המות באפו. ררעב הצר והמצוק אחו יותר משתי שנים. כחלות הפירסטבישאף את מחלתו אשר מת בה נמלט אל הרי הרתיין לשאוף שמה רוח צח שפיים. גם נקרא לבא אליו מוירענבורג הד"ר. מעהרענבאך אשר יצא לו שם בעת ההוא, אך אנושה היתה מכתו ומחלתו מאנה הרפא

אחרי אשר חלף סדר הקבורה כהלכתו ככל משפטו וחקתו עמדו בעת הבחירה החדשה זה לעומת זה של צודדים. מצד האחד הנומים אחרי ווילהעלם גרומבאך אשר עד כה הארן אשר על החצר והקאנצלער ואתי קרובי ושאר משפחתו ביברא והחומים, ומצד השני הנומים אחרי ארון הכנסיה צאכעל מניעבילשטארט ושאר משפחתו הליטבאכוס, הדאנהוימיס, הוונפורטיס ומשפחת "ראשי חזיר" (שווייטס-הויפטער). בין שני הצדדים פרץ ריב ומדון על אודות הבחירה ותוצאות הריב היה כי נבחר מעלכיא צאכעל פ' גיבעל-שטארט לפירסטבישאף. — עתה היתה ידית נפשו יושמה פאנלער, אם כי לא על פי השם אשר נשאה עליה, אך בפועל, ההערצאנן המושלת בפראנקען או שפכה את כל המטה על מי שהיה עד כה האפמיסטער וקאנצלער וויל-העלם פאן גרומבאך על אשר לא השיב אהבה אל חיקה ויריחנה בשתי ידיו. וכר צואת הבישאף המת אשר בה נתן את כל אשר לו לירושלם לבת אחותו

אשר להאשכנזים מגולתם וגם המעלות היקרות והנכבדות אשר יצמינו בהם לא נברו על פניהם.

ג. שחוק עשו לנו השיעולים השואלים "מי בקש אותנו להיות מורה דרך ליושבי ציון". אנשים אשר עזות לבשו לאמר במכתבם (הנרפס בהלבנון נ' 3) "הננו באים אל כהה"ר בשם ה' ובשליחות כל אחב"י; אנשים אשר מעורם לא עשו טובה קלה כמו שהיא ליושבי ירושלים, ואשר לא לחמו עם מחלליהם כי אם עוד ניספו על כוונתם במעשיהם הנבזים; אנשים אשר האחד מהם בא ירושלימה רק לקחת אישה ולא כהבת הקודש; והשני היה כלבד תינוקות באחד הכפרים בהונגאריה ובין הכישוגעים ההם כבודו, ובא ירושלימה לשמע אנו כי שמנה חלוקת כולל הונגאריה - אנשים כאלה העזו פניהם לקרוא לרעבים גאונים ברוסיא לאמר: "הננו באים אליכם בשם ה' ובשליחות כל אחב"י", ואותנו ישאלו מי בקש מדינו להיות מורה דרך ליושבי ציון! ובאמת לא אמרנו ליושבי ציון - זה הדרך לנו בו כי אם עזרנו אותם וחזקנו את לבבם לבלי יראו משני זנבות האודים העשונים, ולנו בדרך הטוב והישר לאלפים ואדם אשר דורשי טובתם באמת ותמים, המה גדולי ישראל באשכנז ופסא"ס אה"ק באמישטרדם, התנדבו להוליך אותם בו לבלי יכשלו. הכי אמרנו להם הנו את בניכם לבית המדרש אשר בו ילמדו שפת צרפת ובריטאניה וכו' וכו'. הלוא רק על התלמוד תורה אשר היה עם לבב דורשי ירושלים ישר להקים בירושלים אשר שם יהיה לכור התורה העיקר ולמוד שפת ערבי וידועת השבוי מפל, רק על זה עזרנו אותם לבל יבעטו בטובה ואל ישעו בדברי שקר אשר ידברו אידים התועים והמתעים אשר בתוכם. ובדברינו אלה מלאנו רק החובה המוטלת על כל מ"ל מביע לבני. וברצות ה' גם בימים הבאים למען ציון לא נחשה ולמען יושבי ירושלים לא נשקמו, וגם שחרפנו נפישנו להלחם עם מחריביהם אשר בחול כן נחליף בה להלחם עם משגיאותם עם מחריביהם ומחריביהם אשר מקרבם יצאו למען תשוב ירושלים להיות תהלה בארץ וינערו פריציה ובריוניה ממנה.

ועתה אתם בני ציון היקרים, הן ידעתם מאז כי רק את שלומכם יזכרהם דרשנו כל הימים, שבינו נא לדברינו איך נזכר היום אליכם בשם דעת הקהל בשם מכבדים ונפצי אשרכם: התחזקו וזהו לאנשים ולא לנשים, לראשים ולא לזנבים, אל תהיו כאריות החולכים אהרי המורים. הלא אתם הרבים והפריצים והבריונים הם רק מתי מספר, השליכו מעליכם את עול כבלם, הברלו מהם, הרחיקו כמו דוח, אל תיראו ואימתכם לא תבעתכם, כי כבר נודעו בקהל רב ואם יקראו אהריכם כופרים יהיה נחשב בעיניכם כמו השמעו מאהריכם עזי נפש נובחים, כי כמורה אין כהם אלא בפיהם לחרוץ לשון ומכבודכם לא ירע מאימה על ידם. שבו ושחרו פני כטיביכם את פקואים אה"ק באמישטרדם יאת נכבדי עמנו בלאנדאן כי יתאחרו להקים בתים לתלמוד תורה ודרך ארץ בתיכם. קדמו פני הרעה אשר נגר פניכם, ראו כי עוד מעט הוקם יוקם בית ספר בירושלים על ידי אחרים אשר קרוב לודאי כי התלמידים אשר יצאו ממנו יצאו לתרבות רעה ח"ו. ואל תבטרו בתוקעי השפחה ותופשי הכלבים השחורים ואוכלי תרנגולות מפוממות על השיכע ושותים יין שרף לצמאם כי יהרסו את בית הספר אשר יבנה בקרוב בירושלים, כי ביניו יהיו תמוכים ונשענים בכח משלח מירקא ובכח הקונזולים, וכל מי אשר יתיצב נגדם עוני ישא כמשפט, ורק אם אתם תקרמו אותם ותשתדלו כי יקומו בתים לתלמוד תורה ודרך ארץ על משרת המודש, על דעת המקום ועל דעת הקהל הקדוש, אך או תהיו בטוחים כי בניכם יהיו ידע בוך ה' יודעים את התורה ושומרי מצותיה וחברים סועילים לחברת האדם. אמן כן יהי רצון!

הודעות

בע"ה ריגא יום ד' חוה"ס תרס"א.

שלוש וכס"ס לכבוד ידידי הרב המוילג וספ' היקר ונכבד כו' מו"ה יחיאל ברו"ל נ"י.

אחרי ידעי ושמעי את שמע מעבת'ה במחתי אשר ימלא בקשתי בדבר מצות גדולה לאפרושי מאסורא, וזהו כי כבר שמעתי אשר בהפעק-יעך ציקאריע חנעשים בפאבריקען דפה יש תערובות שושן או של חור

דברנו תועה על הרב הגאון אברק' בריסק. ונהפוך הוא! בני 4 הצלנו את כבודו ובנו' 7 ונו' 8 הסרנו ממנו לזות שפתים ועקשות פה. אמת הדבר כי אמרנו אשר הליכות עולם זרו להרב הגאון הזה, אבל בזה לא הללנו הלילה את כבודו. אדרבה, בזה המצאנו לו זכות בהתו לבוא לפנינו חברי משוגעים ולחקת צבועים וקשר בוגדים נוכלים ויפנים וכו' וכו'. ולוא ידע הליכות עולם או הכיר בטביעת עין את האנשים אשר סבכוהו בכחש ובמרמה ומזמה הטו את לבבו המהור לאמר כי שפת ערבי אשר אמרו עליה כי היא קרובה ללשוננו הקרושה ואשר היתה לשון הגאונים הקדמונים והרבנים הראשונים וכתבו בה את ספריהם בתורה ובחכמה, ואשר עוד היום ישנם כחצי מיליאן יהודים אשר לא יבינו שפה אחרת זולת שפת ערבי ובה יהנו בתורת ה' יומם ולילה - כי השפה הערבה הזאת אסורה לבוא בקהל ישראל אף שהיא לשון עם הארץ, אה"ק, יען כי "לה אלף ירות בטובאה יתר על כל הלשונות"! - אמת הדבר כי אמרנו אשר הרב הגאון מברסק לא ידע מכל אשר יעשו פריצי ירושלים ובריוניה המתקדשים והמטהרים, וגם בזה לא נגענו בכבודו ורק נקינו אותו מפשע רב אשר יכבדו עליו עובדי ירושלים בתעלוליהם המכוערים, ואנחנו אשר יתר עם עוד אנשים רבים שמענו מפיו המהור (בפראנקפורט ענין ובוויעכבאדען בטרם עלותו לירושלים) כי בבואו ירושלימה לא יתערב בשום ענין ואך בתורת ה' אשר הפצו בה וממית עצמו עליה יחנה יומם ולילה, וכן כתבו לנו מירושלים כי קיים את דברו הטוב ואף לשואלים אותי שאלת או"ה לא אבה לענות באמרו כי ישנם רבנים ומורים הלכה למעשה זולתו - אנחנו אשר נביר את הגאון מברסק פנים בפנים אינכה ניכל להאמין כי הוא יתיר, כאשר יאמרו בשמו הנוכלים והזיזנים, לעשות את כל דבר האסור למען במל השקאלעס!

ובנוגע להרב הגאון מהור"ש סלאנט נ"י לא נדע מתי דברנו עליו תועה, אמת הדבר כי אמרנו אשר הוא יאמר כי האיסור שאסרו הרבנים הגאונים לפני מץ שנים על למוד לשונות בירושלים אינו חל על למיד שפת ערבי, ודברינו אלה מקוימים בעצמם. אז בבוא לידו כסף מהשר הצדיק סיר משה מונטיפיורי לשכור מורה אשר ילמד לבני ציון שפת ערבי, צוה הגאון מהור"ש את גבאי ת"ת לשכור מורה, וכן עשו, ורק כאשר הוא רך לבב ופחד מפני תנופת יד החצוצה י"א השיב את הכסף להשר מונטיפיורי. - והראיה לסתור שגבאו הפריצים כמה שבא גם הרב הגאון מהור"ש אל האספה אשר היתה בו, איך העבר לחדש את האיסור, איננה ראיה בעיני חידע דרכי ציון האבלות והאפסות, וכבר תארנו לפני הקוראים את דרכי המאספים אסיפות בירושלים בהלבנון נ' 6, והגאון מהור"ש ועמו עוד רבים מהרבנים ות"ת צנועים באו אל האספה ההיא רק מפני היראה, רק מפני שידעו מראש כי הפריצים יסראו אחריהם כופרים, אפקורסים ויכריזו עליהם הרס ויתקעו נגד חלונותיהם בלילה בשופר גדול ויעמידו לפני פתחיהם המטה שנושאים עליה מתי, ככל אשר עשו להרה"ג מו"ה יצחק פראג הי"ד על אשר יתן ללמד לשון ערבי בבית הספר "דורש ציון".

כן שקר הנם דוכרים באסרם כי מבני ציון ילידי אשכנזים נתנו דופי. כי רק בהפריצים והבריונים הנמצאים בין ילידי האשכנזים נתנו דופי, אשר כאלה לא נמצאו בין הספרדים. ואמת הדבר כאשר אמרנו כי באשמת סדר החלוקה בין האשכנזים ומחסרון ההשגחה ועוד ועוד סבות רבות אשר כבוד ירושלים הוא להסתירם לא יגיעו בני עליה אשר אינם מעטים בין האשכנזים להיות מורי הוראה בישראל ויש בהם שלא ישקדו על דלתי בית המדרש אף לחזור על גירסא דינקותא שלא ישכחנה. ותחת אשר הספרדים בירושלים אינם צריכים להביא מרחק לחמם לחם של תורה ורוב רבניהם וחכמיהם חורתם ולידתם בקדושה, וגם בשאר ערי מירקא יבחרו למורבנים מחכמי הספרדים שביורושלים כמו אלכסנדריה וטראבלוס ועוד, - הגה בין האשכנזים לא נמצא כמעט אף לא רב אחד במלוא מובן המלה אשר יאמר עליו מקורש מקורש, כי נולד בעיר הקודש ירושלים, וכמעט כל הרבנים הגדולים הקטנים הם מאדה אשר באו בבחרותם או בוקנתם לירושלים ותלמודם בידם. ולא פה המקום להאריך בדרוש הזה להודיע המוסר שבגלויה ובמסתר שנמצאים גם בין הספרדים, ורק בכלל אמרנו ונאמר כי האחרות השוורת בין הספרדים תכסה על משעיהם ותבכרם בעיני הבריות, ופירוד הדעות והלבבות והכוללים הרבים

קייזערליך דייטשע פאסט.

האמבורג-אמעריקאנישע

פאקעטפאחרט-אקטיון-געזעלשאפט.

(322)

דירעקטע דייטשע פאסט-דאמפשיפפאחרט
זווישען

האמבורג און נעו-יארק

דורך פאסטען נאך אללען פלאצען דער פערציניגען שטאטען

אבפאחרט פאן האמבורג
יעדען סיטוואך, מארגענס

אונד פערנער יעדען זאננאג, מארגענס
עקסטרא-דאמפפער

נאָהערע אויסקונפט וועגן פראכט אונד פאסטאזע ערטהיילט
דער גענעראל-בעפאלטמאנטיגטע

AUGUST BOLTE, Wm. Miller's Nachfl.
HAMBURG Admiralitaetsstrasse 33/34.

זאָוויא דעסען גענעראל-אגענט:

F. J. Bothof, in Mainz.

הנוסעים ימצאו מנוחה בשבתם בהאמבורג בבית מלון שלי
הנקרא: גאמבוזי צור שמאד קעניגסבערג.

יארמולאווסקי עם מארקעל קראיענקאמפ 8 אין האמבורג.
Jarmulowsky et Markel, Kraienkamp 8 in Hamburg.

העתקתי משכני לעיר לאדו

ועסקי גם פה עסק קאמיסיאן, וגם אכמניא הכינותי לי. ואבקש
מאת פני כל מכירי ויודעי שמי אשר יש להם עסקים לפה כי
יפנו אלי בין בעסק הקומיסיאן ובין להתאכסן אצלי, ואבטיחם כי
יהיו מלאי רצון.

את סוכנות הלבנון, הישראלי והחראעליט עזבתי ביד:

Ch. Czernowicz, Dzika No. 3, Warschau.

והדורשים אותם יוכלו לפנות אליו לווארשא, או ללאדו אלי
אבא יצחק עפשטיין.

Ab. J. Epstein, LODZ, Haus Ch. Blawet.

מענה בקצרה

קבלנו: מהגביר האדיר ה' מליאל כ"כ 80, 7, כ"כ. — מהרה"ג מוהרמ"ם
זו"י 4 כ"כ. בקדוש נכתוב לו ביחוד. — מה' ח' וי"ל' בלח" 8 כ"כ. — מיד"ג מוה'
ס"ר זו"י 87, 1, כ"כ. ע"ד שאלתו את מי האמת הנה יש פנים לבחן ולבחן, וקושט
קאי. — מה' בלח"ק זו"י 8 כ"כ. ה' זעלקאוויץ כמו שלא שלם לו הסך 9 כ"כ
שמגיע ממנו כן לא שלם לנו מה שקבל מכבודו וכל זאת נקבל במשכון מה שכבר שלם.
— מיד"ג נבין בקיפ" 8 כ"כ. וזינו את העקספערטור לחל' מוקשו. לדברי המהפכר
לא ישים לב. לחננו לא מכור מחי בקשנו מהמחפער פיהיה סוכנו. — מה' ס' האמערמאק
נבאל' 80, 7, וזינו לשלוח לו את הלצנון זהיראלי מנו' 8 והלאה. — מה' י' מושין
בוואל' 8 כ"כ. וזוכה מזה 80, 2, כ"כ. המניץ ממנו לחלשום שנת פ"ז והשאר ע"ל שנס
י"ז 80, 8, כ"כ. — מה' יעקב מורגין כסוד' 1, 75, כ"כ.

או חלב או כדומה, אמנם לא יכולתי לבא על הברור לידע הדבר על
בירוי אשר אוכל להכריז או להודיע בסכ"ע מזה, ולמען לבא על הברור
פניתי פעקל ציקאריע וספרתי לפערוזכם קאמיסיאן בפאליטעכניקום דפה
רינא להעמידו על כור הבחינה ע"פ כעסי ואחרי הבחינה כתבו לי מהפא-
מיסיאן שנמצא ששה פראצ. פעט בהפעסל ציקאריע הנ"ל. והודעתי את
זאת לכבוד הרב הנאון המאוה"ג פאר הדור מו"ה יצחק אלחנן נ"י רב
ואב"ד דק"ס קאוונא והשיבני דעתו להכריז האסור על הציקאריע וכן
עשיתי וצויתי להכריז בכל בתי כנסיות האסור הנ"ל. אך למען ידעו
אחב"י גם במסומות אחרים אבקש את פני סכעת"ה בטובו למחול ולהודיע
בסכ"ע הלבנון והישראלי ולמצות גרולה יחשב.

יקבל מעכ"ה חו"ש מאדח"ר כנפשו וכנפש סוקירו וסכבדו כערנו
הרם סכרכו להתברך בנסר חתימה טיבה
יעקב אלי' בלא"א הרב המנוח הספ' מו"ה אבנדר זצ"ל ריבלין.
חונה פה רינא.

תקון

ר' יהודה ליב גארדאן ספ"ב הודיע בהמנד נ"ו 87 כי ידיו לא כתבו
את המאמר בהוספה להמליץ נ"ו 15 ועיניו לא ראו את המאמר ההוא קודם
שנדפס, ויחד עם ההודעה יתמה תמוה עלי איך לא עמדתי מודעתי ימי הוא
כותב המאמר ונתן [ונתתי] להפעות אי"ע ע"י שהדברים נכתבו שם בלשון
נסתר."

וכעין הדברים האלה ויותר מכאורים הודיעני אחד מבחירי הסופרים
בפ"ב במכתבו מיום 29 אגוסט העבר לאמר:

"כפי הנראה כתובתך [בהוספה להלבנון נ"ו 2] עודך בספק אם המאמר
הוא מאת אר"י או מאת אחר, לכן הנני מודיעך כי המכתב אלך הנדפס
בהוספה להמליץ [נ"ו 15] מאת אלול נכתב מאת אר"י בעצמו כראשו ועד
סופו ובידו דוקא, בלי שום ספק. ומאד אתפלא איך לא הבנת זאת כרגע
ימן התהלות על עצמו ומן שפתו הנשמעת כשפת ירושלם ביחד עם שפת
גאונאראר."

והנה הסופר הנ"ל יתפלא עלי איך לא שפמתי מתהלות על עצמו כי
אר"י ולא אחר כתב המאמר ההוא, ואנכי מתברר הזה בעצמו שפמתי כי איש
אחר ולא אר"י כתב המאמר ההוא. כי ה' אר"י אעפ"י ש... ישראל הוא בעיני
ריל כי חשבתי שנשאר לו מהמדות שישאל מצוינים בהם מדת הביישנות,
ואחרי כי כל מי שיש לו רק ריה בוש וכלמה יבוש מעצמו להקים לו בידו
מצבה בחייו אשר תהלתו תספר לדור אחרון, בהמצבה אשר הקים לו אר"י
בהמליץ נ"ו 15, ע"כ חשדתי את ר' יהודה ליב גארדאן שהוא כתב המאמר
ההוא, לא מפני שהוא חשוד בעיני כי ידע אשר אפי' מקצת אמת לא נמצא
בהמאמר ההוא והתבון למרוד בהאמת, כי אם חשבתי כי כתבו בפקודת ה'
אר"י העוור על ידו בעבורת המליץ. ומסגנון הלשון ג"כ לא יכולתי לשנות
משפטי, כי ידעתי את ר' יהודה ליב גארדאן אשר ישכיל לשכל את ידיו
לכתוב גם פיוט בלשון ארמי בסגנון הפייטן רבנו מאיר ב"ר יצחק ש"ץ ויע"א
בעל הפיוט אקדמות לשבועות [המליץ נ"ו 24] ולא יבצר ממנו לשנות את
מעטו ולהוריד רירו על זקנו ולתות על דלתות המליץ מאמר בסגנונו ופעמו
וריתו של אר"י.

אכן עתה אשר ר' יהודה ליב גארדאן בעצמו הודיע בהמנד כי ידיו
לא כתבו המאמר הנפלא והמפליא בהוספה להמליץ נ"ו 15, ודבריו הסתומים
מתאימים עם הדברים המפורשים במכתבו של הסופר הנכבד מפ"ב אלי, כי
ה' אר"י השפיל את עצמו כאו"ב ובעצמו כתב המאמר ההוא, הנני מודה
לדברי ר' יהודה ליב גארדאן בסוף הודעתו בהמנד האמר: שאלו הייתי
יודע מה שהודיעני עתה לא הייתי מביא בכליותי בני אשפת. כל יודעי
יעידו ויגידו ויאמרו אמת כי אין דרכי לנעת אף בכבוד תרגול המנקה באשפה
אם אין דרכי לילך ולהזיק בדרשמו.

מאינץ אסרו תג סוכות תרמ"א

יחיאל בריאל